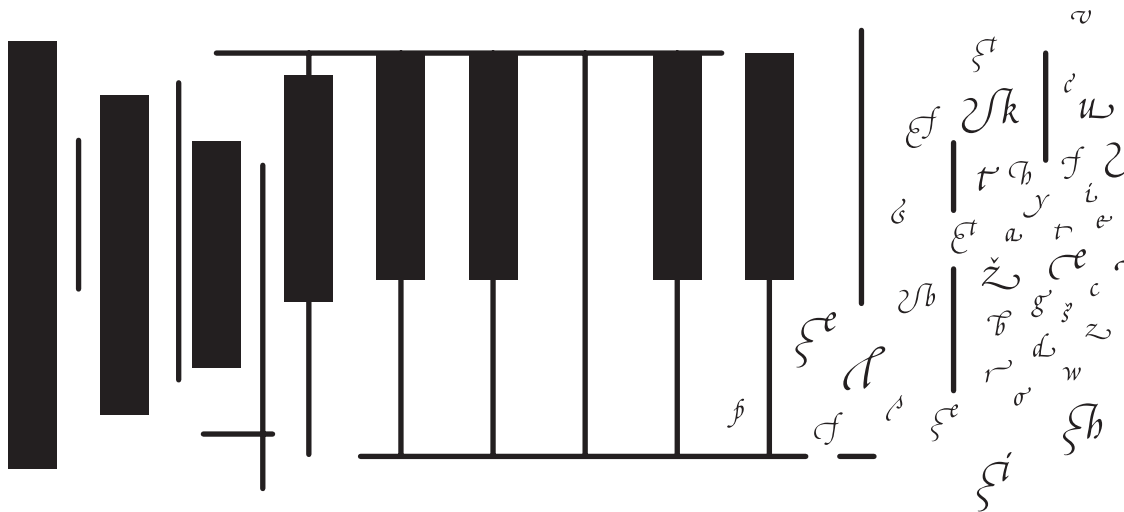

Prehodi

tečejo kot pesem

Izobraževalni
center

Napotki za vzgojitelje in starše, ki otrokom olajšajo
prehajanje od ene dejavnosti k drugi

Center Janeza Levca Ljubljana

Prehodi tečejo kot pesem

Napotki za vzgojitelje in starše, ki otrokom olajšajo prehajanje od ene dejavnosti k drugi

Avtorica Mojca Molek

Fotografije Mojca Molek

Ilustracije Roman Ražman

Strokovni pregled dr. Branka D. Jurišić

Urednika Sabina Pšeničnik in Peter Novoselec

Jezikovni pregled Ksenija Pečnik

Oblikovanje in prelom Roman Ražman

Tisk Delovni in zaposlitveni center Janeza Levca Ljubljana

Izdal in založil Izobraževalni center Pika, Center Janeza Levca Ljubljana

Zanju dr. Matej Rovšek

Ljubljana, 2017

Knjižico je sofinancirala Mestna občina Ljubljana

www.icpika.si | www.centerjanezalevca.si

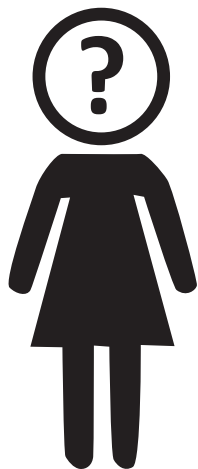
Knjižica je namenjena vzgojiteljem v vrtcih, staršem in vsem, ki se vsakodnevno srečujejo z mlajšimi otroki in opažajo, da se pojavijo težave, kadar je treba z eno dejavnostjo zaključiti in preiti k drugi.

O bdojbe med eno in drugo dejavnostjo imenujemo **prehod**. S prehodi se kar naprej srečujemo, čeprav jih posebej ne imenujemo. Želimo si, da bi potekali brez zapletov, dogaja pa se lahko ravno nasprotno. Prenehati z eno dejavnostjo in preiti k drugi je lahko za nekatere otroke izjemno zahteven proces, zato so med prehajanji pogosti vedenjski izbruhi, konflikti in prepiri.

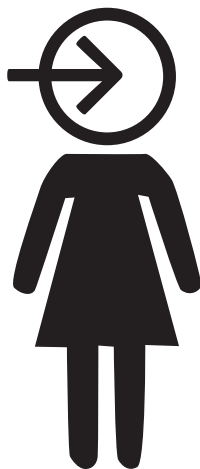
Pogosto lahko moteča vedenja med prehodi odrasli preprečimo že z manjšimi spremembami v svojem ravnanju ter omogočamo, da prehajanje postane prijetnejše in zabavnejše. V knjižici so zbrane zamisli, ki jih lahko uporabimo pri vsakodnevnih prehodih doma, v vrtcu ali šoli, in tako otrokom in sebi olajšamo proces prehajanja med dejavnostmi.

Vsebina knjižice je razdeljena na štiri dele:

1

Kaj so prehodi
in zakaj so
zahtevni

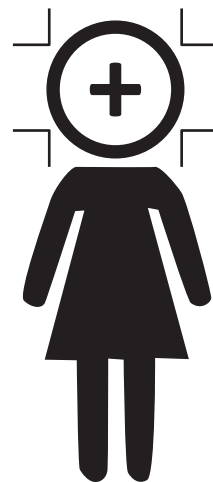
2

Načrtovanje
sprememb

3

Hitri
napotki

4

Primer načrta
vzgojiteljice

Kaj so prehodi in zakaj so zahtevni

Kaj je prehod

Prehod je proces, ki se odvije pri premiku od ene situacije k drugi. To so tisti deli v našem dnevu, tednu, mesecu, ko zamenjamo bodisi dejavnost, prostor, ljudi ali okoliščine. Nekateri prehodi so zelo obsežni in se zgodijo le nekajkrat v življenju (npr. prehod iz vrtca v osnovno šolo, poroka, zaposlitev), spet drugi pa so del našega vsakdana (npr. od mame k vzgojiteljici, od zajtrka k poslušanju pravljice, od risanke v posteljo) in na slednje se bo navezovala vsebina knjižice.

Prehodi so stresni

Vsi prehodi so povezani s spremembami in prilagajanje nanje je tako za odrasle kot tudi za otroke pogosto zahtevno in stresno – ne glede na to, ali prehod predstavlja nekaj prijetnega ali ne (npr. otrok pred odhodom v vrtec joka, čeprav vemo, da mu je tam lepo; pred odhodom na počitnice so v družinah pogosti prepiri, čeprav se počitnic veselijo).

Odrasli si skušamo stres pri prehodih zmanjšati tako, da se nanje pripravimo (pišemo opomnike, urnike, sezname), medtem ko otroci največkrat nimajo nadzora nad tem, kaj se bo dogajalo.

Kar naprej mi govorijo pohiti,
daj že enkrat, šli bomo brez
tebe, če tako hočeš!

Rutina in ponavljajoče se aktivnosti, ki si sledijo v predvidljivem vrstnem redu, otroka pomirjajo in mu dajejo občutek varnosti. Prehod je običajno pravo nasprotje »predvidljivemu« in deluje kot »napad« na poznano rutino, ker:

- **se kar naprej nekaj spreminja,**
- **je veliko hrupa, vpitja, gneče,**
- **je treba opraviti mnogo opravil v določenem vrstnem redu,**
- **je veliko nerazumljivih navodil,**
- **je veliko čakanja,**
- **je treba takoj, ko si odrasli zamislijo, prekiniti s priljubljeno dejavnostjo,**
- **odrasli ravnajo različno,**
- **pogosto vsak počne nekaj drugega in otroci težko razberejo pričakovanja iz okolja.**

Vse naštetu pa so pogosti povodi za moteče vedenje, ki ga je med prehodi več kot običajno.

Prehodi so za posameznike še posebej zahtevni

Nekateri otroci (med njimi veliko otrok s posebnimi potrebami) imajo več težav s prilagajanjem (težje sprejemajo spremembe, imajo šibek samonadzor, šibke organizacijske spretnosti, jezikovne ovire), zato so zanje prehodi zahtevnejši kot za vrstnike. Otroci te težave izrazijo z večjimi odkloni v vedenju pri prehajanju.

Samostojno prehajanje je pomembna spretnost

Po mnenju mnogih vzgojiteljev in staršev je večšina samostojnega prehajanja spretnost, ki pomembno vpliva na kakovost življenja družine ali skupine otrok. Dobro načrtovanje in pripravljanje otrok na prehajanje ne pomeni zgolj preprečevanja neželenega vedenja »pri točno določenem prehodu«, temveč gre za učenje pomembnih življenjskih spretnosti.

Načrtovanje sprememb

Ali potrebujete spremembe pri prehodih?

Moteče vedenje enega otroka pomembno vpliva na počutje in vedenje skupine ali družine. Večina otrok se nekako uspe prilagoditi novim okoliščinam v prehodih, nekaterim otrokom pa kar naprej predstavljajo veliko frustracijo. Ti otroci se bodo lahko med prehodom vedli tako, kot želimo, če bodo prejeli **več podpore**.

Če se ne boste umirili, ne gremo nikamor!
Postavljanje kolone traja celo večnost.
Gremo lahko enkrat k mizi brez kričanja?!
Vsak dan zamujamo zaradi tebe.
Spet samo ti ne znaš stati v koloni!
Vsi drugi razumejo, samo tebe moram
nenehno opozarjati!

Pred načrtovanjem sprememb lahko naredite oceno.

1. Napišite seznam vseh prehodov, ki jih ima otrok v običajnem dnevu.
Poskušajte napisati čim več rutin v dnevu in prehode med njimi.
To je pomemben korak za razmišljanje o spremembah in podpori, ki jo bo otrok morda potreboval.
2. Ocenite, kako zadovoljni ste s prehodom
(1 – veliko motečega vedenja, sploh nismo zadovoljni,
2 – nekaj srednjega, 3 – smo zadovoljni, prehodi tečejo gladko).

Dodatno branje

Hemmeter, M. L., Ostrosky, M. M., Kathleen, M. A., in Kiersten, A. K. (2008). Planning Transitions to Prevent Challenging Behavior. *Young Children*. 63(3), 18–22,24–25.

http://journal.naeyc.org/btj/200805/pdf/BTJ_Hemmeter_Transitions.pdf

» **Primer:** Seznam prehodov v običajnem Filipovem dnevju doma in v vrtcu z ocenami zadovoljstva s prehodi staršev in vzgojiteljice

Nekaj Filipovih prehodov doma

Prebujanje, oblačenje	2
IGRA s tablico	
Odhod od doma, prihod v vrtec	1 !
VRTEC	
Odhod iz vrtca na igrišče	3 ♥
IGRIŠČE	
Odhod domov	2
IGRA	
Pospravljanje igrač	1 !
VEČERJA	
Pospravljanje mize	3 ♥
RISANKA	
Priprava za v posteljo	1 !
SPANJE	

Nekaj Filipovih prehodov v vrtcu

Prihod v skupino	2
IGRA	
Priprava na zajtrk (WC, umivanje, čakanje)	1 !
ZAJTRK	
Umivanje in priprava na vodeno dejavnosti	1 !
DEJAVNOST V KROGU	
Prehod k igri	3 ♥
IGRA	
Prehod k zaposlitvi	1 !
ZAPOSILITEV	
Prehod k igri	3 ♥
IGRA	
Pospravljanje, priprava za igrišče	3 ♥
IGRIŠČE	

♥ Prehodi, ki tečejo **gladko**, so lahko koristna zakladnica zamisli pri načrtovanju sprememb. Poskušajte ugotoviti, kaj je v teh prehodih drugače – morda vnaprej napoveste spremembe, morda prehodu sledi priljubljena dejavnost otroka (npr. Filip po večerji uspešno sodeluje pri pospravljanju → Filip ve, da pospravljanju sledi risanka).

! Razmislite, v katerem delu dneva je **največ napetosti**. **Nezadovoljstvo** med prehodi je običajno povezano z motečim vedenjem otroka, s hitenjem in z zavedanjem, da jemljejo čas in energijo »pomembnejšim« opravilom. Stiska odraslih je lahko tako velika, da bi se prehodom vsakič najraje izognili, sporoča pa, da so potrebne spremembe. ○

→ Nezdovoljstvo s prehodi nam sporoča, da so potrebne spremembe.

Kako se lotite sprememb

Opredelite, kaj naj otroci med prehodom delajo

Če imate težave z oblikovanjem pravil v času prehoda in zunanji opazovalec iz dogajanja ne bi zlahka razbral vaših pričakovanj (kaj naj otroci delajo), so ta zelo verjetno nerazumljiva tudi otroku. Pogosto se starši in vzgojitelji nad prehodi pritožujejo: »Točno ve, da tega ne dovolim, ampak noče ubogati!« Pa res ve? Kadar želimo otroka naučiti, da se »obnaša« po pričakovanjih, moramo najprej vedeti, kakšna sploh so naša pričakovanja. Starši in vzgojitelji navadno veliko lažje naštevajo vedenja, ki jih ne želijo (npr. ne prerivaj se, ne divjaj, ne vpij). **Dejavni opisi vedenja, ki jih od otrok pričakujemo, so ključni za načrtovanje učinkovite podpore.**

» Primer

PREHOD v skupini Robotki: prehod na igrišče

Kaj med prehodom delajo otroci?

V koloni počakajo na prosto stranišče.

Se umijejo, uredijo.

Sedejo k svoji polički in se obujejo, oblečejo.

Sedejo k steni in čakajo, da povem pare.

V koloni počakajo na odhod.

PREHOD pri Lanu doma: od igrač v posteljo

Kaj med prehodom dela Lan?

Takoj po navodilu pospravi igrače.

Se umije.

Obleče pižamo, leže v posteljo.

V postelji pri miru posluša pravljico.

Omogočite otrokom, da pravila in pričakovanja med prehodi razumejo

- **Uporabljajte pozitivno oblikovana pravila**, ki nosijo informacijo, kaj je tisto, kar želimo, da otroci delajo med prehodi. Prepovedi usmerijo pozornost zgolj na neželjeno vedenje.

Namesto

Ne ropotaj s priborom.

Ne prerivaj se.

Ne divjaj po sobi.

Učinkoviteje

Roke imaš na kolenih in počakaš na »dober tek«.

Stoj v koloni. Tiho se pogovarjaj. Počakaj na prosto stranišče.

Tiho glej knjigo na blazini.

- **Izogibajte se nerazumljivim frazam.** »Lepo se obnašaj!« in »Bodi priden!« nista sporočili, ki bi ju otroci razumeli.
- **Podkrepite razumevanje z ustrezno vizualno podporo**, ki otroke spomni na dogovore in pravila med prehodom.

Slike imajo posebno sporočilno moč, in če jih uporabljamo pri poučevanju, lahko kmalu nadomestijo pojasnjevanje in dodatne razlage odraslih. Poučevanje s slikovno podporo omogoča, da otroci lažje razumejo, kaj od njih pričakujemo, ter si to hitreje zapomnijo.

» Primeri

Slikovna podpora za posamezni korak prehoda

Vizualna podpora za postavljanje kolone

Slike nam kažejo, kaj naredimo po zajtrku. Najprej smo vadili, kako se hodi po hodniku in kako se preveri, če je stranišče prosto. Potem smo poiskali prostor na omari in prilepili slike tako, da jih vsi dobro vidimo. Po zajtrku vzgojiteljica pokaže na slike in ničesar več ne reče. Če kdo pozabi pospraviti stol, mu prišepnemo ali z roko pokažemo na slike.

Stopinje kažejo, kako se postavimo v kolono. Pomembno je, da v vrečki izžrebaš barvo in potem stojiš na pravih stopinjah tako dolgo, dokler se tudi učiteljica ne obleče. Tisti, ki stoji na oranžni barvi, je prvi v koloni.

Pri Novakovih imajo v stanovanju dve preprogi, na katerih se oblačita sinova. S tem so preprečili izgubljanje in prenašanje oblačil po stanovanju ter suvanje in nagajanje. Na preprogi nato z igračami počakata na odhod v vrtec.

- **Pričakovanja in pravila otrokom sporočite/ponovite PRED preходом** → s tem povečate verjetnost, da jih bodo upoštevali.

Namesto

Učiteljica vpije za otroke: »**Ne divjajte!**«

Učinkoviteje

Poglejmo na naš plakat in se spomnimo, kako gremo v telovadnico in kako se pripravimo na telovadbo. Naredimo zabavneje:
Kdo bo z zaprtimi očmi prebral plakat?

Vadite, kadar je dovolj časa

Zaradi običajne časovne stiske med prehodi je smiselno, da zahtevnejši korak z otroki vadimo tudi takrat, kadar pravzaprav ni prehoda. Če vajo naredimo **zabavno**, so otroci bolj osredotočeni na to, kar počnejo, kar ima velik vpliv na učinkovitost in hitrost učenja.

»» Primeri

Pri Novakovih vadijo oblačenje in obuvanje. Otroka se uredita sama, preden peljeta plišastega kužka na sprehod po stanovanju. Takrat sta bolj motivirana in vztrajna pri učenju. Tako bodo tudi prehodi, ko se bo mudilo, tekli lažje.

Ta teden je deževalo, zato nismo šli ven. V sobi smo 5-krat postavili krog in kolono. To smo naredili tudi z robotskimi gibi in z zavezanimi očmi. Vzgojiteljica nas je posnela s telefonom prej in potem, da smo videli razliko.

Oče namerno zmoti Aljaža med gledanjem risanke in mu naroči, da mu nekaj prinese ali pokaže. Aljaž to naredi, oče ga pohvali in mu takoj da nalepko Zvezdne steze. Nalepka služi kot spodbuda za pričakovano vedenje. Aljaž tako vadi, da se na prekinitev risanke odzove mirno.

Pohvalite pomembne uspehe

Namesto da kar naprej izpostavljam, kaj vse ni bilo dobro (ne divjajte, ne meči igrač), pohvalimo tisto, kar so otroci med prehodom naredili dobro.

Namesto

Super, pridni! – **splošna pohvala**
Škoda, da ni tako vsakič. – **dodatno kritiziranje**

Učinkoviteje

Jure, Luka, Maja bravo! Zelo mi je všeč, da ste z igračami pri pospravljanju pazljivi in nežni. – **pohvala opiše, kaj so naredili dobro**

»» Primer

Jošt je pri pospravljanju hiter in manj pazljiv. Ko sliši vzgojiteljevo pohvalo, posnema želeno vedenje otrok, ki so bili pohvaljeni. Vzgojitelj pravi, da to pri Joštu učinkuje mnogo bolje kakor graja.

Kadar med prehodom spodbujamo vedenje, ki je za otroke novo ali zahtevnejše, lahko pohvalo dodamo npr. znake, nalepke, kartončke z opisom vedenja, žetone ipd., ki jih otroci zbirajo za dogovorjeno posebno nagrado/ugodnost.

»» Primeri

Pri Novakovih otroka spodbujajo k sodelovanju pri hišnih opravilih. Za opravljeno delo (npr. obešanje prerila, priprava mize za večerjo) zbirata štampiljke. Ko na kartončku zbereta 20 štampiljk, z družino počnejo nekaj posebnega (npr. gredo na nočni sprehod s svetilkami, priredijo 15-minutno obmetavanje z blazinami). Tako so prehodi k hišnim opravilom manj napeti.

Posodica za zbiranje kinder figuric

Ko zazvoni zvonček, sedemo na blazino v krog in damo roke na kolena. Kadar nam to uspe, da vzgojiteljica v posodo eno figurico. Ko bo posodica polna, bomo v igralnici priredili kinopredstavo.

Kartonček s pohvalo za Anjo

Anjo v vrtcu spodbujajo, da bi bila bolj dejavna. V garderobi zbira kartončke s pohvalami, kadar se sama obleče, poišče par in počaka v koloni (prej je navadno stala v kotu ali hodila za odraslim). Vzgojiteljica zahteve postopoma povečuje in zmanjšuje pomoč. Za pet zbranih kartončkov se za nagrado na poti do igrišča drži za roko z vzgojiteljico.

Dodatno branje:

Jurišič, B. (2016). Pohvale. Ljubljana: Izobraževalni center Pika, Center Janeza Levca Ljubljana.

<http://icpika.si/gradiva-za-strokovnjake/e-gradivo-pohvale/>

Hitri napotki

V nadaljevanju so nanizani napotki za lažje prehajanje med dejavnostmi, ki pozitivno vplivajo na vedenje **vseh otrok** v skupini. Nekateri posamezniki (nekaj otrok v vsaki skupini / en otrok v družini / veliko otrok s posebnimi potrebami) pa imajo brez te podpore med prehodi več ovir in težav.

Kdaj mi je med prehodi lažje?

Med prehodi mi je lažje, kadar ni gneče.

Če prehode organiziramo tako, da ne prehajajo vsi otroci hkrati, zmanjšamo čas čakanja v kolonah in s tem priložnosti za izražanje motečega vedenja (npr. potiskanje, suvanje, prerivanje).

manj otrok med
prehodi = manj
motečega vedenja

» Primer

Vzgojiteljica Sara je naredila načrt, kako bodo otroci odhajali v umivalnico: najprej otroci za mizo z zelenim krogom, nato rumenim, na koncu z rdečim. Tako je v umivalnici manj gneče, izognili so se dolgemu čakanju v kolonah.

Med prehodi mi je lažje, kadar vnaprej vem, kdaj bo prehod.

Otroci težko prekinejo dejavnost zaradi različnih razlogov (npr. močan dražljaj igre, vztrajajo v istosti, ne vedo, kaj sledi, ne vedo, kdaj bodo spet lahko to počeli).

Pravočasna napoved oziroma sporočilo, kdaj bo prišlo do prehoda, otrokom omogoči čas, da z dejavnostjo zaključijo in se pripravijo na prehod.

zaključiti neko
dejavnost olajšuje
prehod k naslednji

Zelo me razjezi, če ne uspem dokončati. Pomaga mi, kadar mi pokažejo na uri, koliko časa še imam. Takrat lahko še kaj naredim in v miru spravim stvari na svoje mesto.

Prehod napovemo na več načinov:

Omejimo čas

Ko urni kazalec pride na številko tri, bomo začeli pospravljati. Ko se peščena ura izteče, je tovornjak v garaži. Preštejem do deset in gugalnico ustavim.

Omejimo material

Poješ še samo ta dva koščka in pospravimo. Izvoli, še te kocke postavi v stolp, potem greš k mizi. Te tri tovornjake pospravi v škatlo, potem ti pomagam.

Omejimo število ponovitev

Tri poljubčke mi daš in greš k otrokom v skupino. Ena, dve, tri, adijo. Še dvakrat tecite na hrib in se postavite v kolono za meno.

Če prehod oznanimo z izbranim znakom (npr. glasba, zvonček, utripanje lučke, ropotuljica), hitreje pridobimo pozornost otrok – zdi se jim zanimivo, ker je drugače. Dogovorimo se, kaj bodo otroci vsakič ob določenem znaku naredili.

» Primeri

Pripomočki za napoved prehodov

Zvonjenje babičine ure mi pove, da je večerja kuhana. Ugasnem TV in k vsakemu krožniku položim en prtiček.

Pesem Slovenija pomeni začetek pospravljanja. Včasih lahko še kaj hitro dokončamo, saj imamo čas, da vse pospravimo do konca pesmi.

Opazujemo mehurčke. Ko zadnji počli, so naša usta zaprta, ušesa pa poslušajo učiteljico.

Lučki sledim do ležalnika. Ko lučka (svetilka) neha utripati, vsi otroci zapremo oči in zaspimo.

Med prehodi mi je lažje, kadar vem, kaj sledi.

Razumevanje časovnega poteka dogodkov je zahtevno in zgolj besedno sporočilo, kaj sledi, za mnoge otroke ni dovolj razumljivo.

Če imamo na omari slike dejavnosti, vedno lahko pogledam in vidim, kaj sledi, zato tudi lažje z nečem zaključim in se pripravim na drugo dejavnost.

poznan urnik dejavnosti olajša prehode

Slike v zaporedju ali vizualni urniki sporočajo vrstni red dejavnosti in pomagajo otrokom razumeti, kaj od njih pričakujemo. Tako imajo boljši nadzor nad svojo rutino, kar jih pomirja in jim daje občutek varnosti.

»» Primeri

Vizualni urnik za vnuke

Babica ima na počitnicah tri razposajene vnuke. Letos se je odlično pripravila. Iz revij je izrezala slike za različne dejavnosti, ki jih vsako jutro s ščipalkami obesi na vrstico. Ko dejavnost končajo, obrnejo sliko. Najstarejši prebere sporočilo na hrbtni strani (včasih je tam navodilo za iskanje zaklada). Prehodi od ene do druge dejavnosti potekajo lahkotneje, z manj upiranja in pregovarjanja. Med seboj pa si končno pomagajo.

Sporočilo na hrbtni strani slike

Otroci naj bodo vključeni v pripravo slik. Posebej so navdušeni, če jih fotografiramo. Odrasli s svojim ravnanjem motiviramo otroke, da urnik spremljajo in preverjajo, kaj sledi in kaj so že opravili. Vizualni urnik bo koristil vsem otrokom pri razumevanju poteka dejavnosti, če le ne bo visel na steni zgolj za okras. Nekaterim bo predstavljal pravo olajšanje.

Dnevni vizualni urnik s prehodi za skupino

Pri vzgojiteljici Sonji so se otroci naučili spremljati urnik dejavnosti, ki ga vsako jutro pripravijo skupaj. Urnik otroke zelo motivira. Sonja je opazila, da je urnik v posebno pomoč novim otrokom iz tuje govorečih družin. Pri nekaterih prehodih Filip potrebuje dodatno podporo. ○

Urnik za Filipa

Ko se ura izteče, grem na stranišče. Postavim se na znak in počakam na vrsto. Potem se umijem, se TAKOJ vrnem v sobo in prilepim nalepko vlakca na kartonček. Ko zberem tri nalepke, se lahko po zajtrku igram s škatlo z vlaki.

Predmeti, ki Lei sporočajo, kaj sledi

Za 4-letno Leo in njeno družino so bili prehodi zelo zahtevni. Ob spremembi dejavnosti je Lea večinoma kričala, jokala, se trgala iz rok – tudi če so šli na igrišče, čeprav se izjemno rada guga. Kazali so ji sliko dejavnosti, ki sledi, vendar ni bilo nič bolje, saj slike še ni razumela. Specialna pedagoginja je staršem svetovala, da pred prehodom deklici ponudijo predmet, ki ji bo sporočal, kaj je naslednja dejavnost. Zbrali so predmete, ki jih nato Lea pri dejavnosti uporabi. Mesec kasneje Lea steče k mizi, kadar dobi žlico, ali v kopalnico, ko ji pokažejo ščetko.

Med prehodi mi je lažje, kadar prehajamo postopoma.

Kadar želimo narediti prehod k umirjenemu delu, pogosto porabimo preveč energije že samo s tem, da bi preglasili otroke in jih usmerili k poslušanju. Mnogo učinkoviteje je, da v takšnih primerih pozornost otrok pridobimo z lahkimi nalogami (npr. gibalna aktivnost, poznana recitacija, oponašanje glasov, preštevanje-izštevanje, dihalne vaje), s katerimi jih **zapeljemo** k poslušanju in sodelovanju.

»» Primer

Otroci pridejo razposajeni iz telovadnice. Vzgojiteljica začne korakati in otroci ji drug za drugim sledijo. Z enostavnimi navodili zapelje otroke k sodelovanju.

Roke v zrak. Roke na glavo. Bravo! Primemo se za nos. Se požgečkamo. Kot roboti se vrnemo na svoje stole in v mislih preštujemo do deset.

Med prehodi mi je lažje, kadar vem, kaj lahko med čakanjem delam.

Dolgo in pogosto čakanje v brezdelju zapelje otroke, da se zaposlijo sami, pogosto z motečim vedenjem (divjanje, potiskanje, škropljenje z vodo, metanje blazin, ropotanje s priborom). Če želimo, da bi se med čakanjem vedli zeleno, jih moramo naučiti, kaj to pomeni.

dejavno čakanje
med prehodi
pomeni več
zelenega vedenja

» Primer

Vzgojiteljica Andreja je v prehod (priprava na odhod na igrišče) vpeljala spremembo, zaradi katere so otroci **bolj dejavni**, hkrati pa je preprečila predolgo čakanje ter s tem prepiranje in prerivanje.

Namesto

Sedejo k svoji polički in se obujejo, oblečejo. Sedejo k steni in **čakajo**, da imenujem pare. V koloni **počakajo** na odhod.

Učinkoviteje

Ko se otroci oblečejo in obujejo, iz škatle na hodniku izžrebajo sliko. V tišini poiščejo svoj par (otroka z enako sliko) in se postavijo v kolono. Prvi par je tisti, ki ima sliko čebele.

Otroke lahko med prehodi zaposlimo na različne načine:

→ z igrami čakanja

Otroke učimo in jih usmerjamo k igram, s katerimi se lahko sami zaposlijo med čakanjem v koloni, na avtobusni postaji, v sobi idr. (npr. igre ploskanja, uganke, kamen, škarje in papir, Džon Marion iz Londona, telefončki). Učimo jih tudi pravil, kdaj in kje lahko igre uporabijo

» Z očijem na avtobusni postaji ugotavljava barve avtomobila, ki bo prvi pripeljal mimo. To je moja najljubša igra. Tako lažje počakava na avtobus. Če oči nima časa, se igro igram sam.

g
d
z

→ z igrami za hitro vključevanje

Vzgojiteljica prične z igro dan-noč. Otroci se vračajo iz garderobe, priključujejo se igri in tako začnejo sodelovati. Primerne igre za hitro vključevanje so tudi: Abraham ima 7 sinov, rdeče češnje rada jem in druge poznane rajalne igre, pesmice in recitacije, pantomime, telefončki idr.

→ s pripravo naslednje dejavnosti

Namesto da otroci čakajo na zajtrk pri miru za mizo (kar se lahko zavleče, otroci pa ne marajo kar naprej čakati pri miru), v tem času iz vrečke izvlečejo barvni kartonček, poiščejo mizo s pripadajočo barvno oznako in poravnajo pribor na pogrinjku.

v

i

u

→ s posebno nalogo med prehodom

Primeri nalog: razdeli prtičke; prešteje otroke, ki sedijo na blazinah; pohvali otroka, ki upošteva pravila med prehodom, ipd.

» Ali si tako močan, da bi lahko nesel mojo vrečko do avtomobila? Hvala, zelo prijazen pomočnik si.

Uspeh in pohvala pri manjši zadolžitvi sta hkrati spodbuda za sodelovanje pri zahtevnejših korakih prehoda.

f
t
y
i
h
a
r
e
u
z
c
g
d
z
r
o
w
s
i

→ z dejavnostjo za samostojno delo

Učiteljica Romana je pripravila deset škatel »SEM ŽE«, ki jih otroci uporabijo, kadar pred drugimi končajo z dejavnostjo. V škatli so materiali za samostojno igro (npr. nizanje, razvrščanje, zaporedja, labirinti). Vsaka škatla ima na pokrovu slike, ki otroke vodijo pri igri in pospravljanju materialov.

e

f

f

f

Med prehodi mi je lažje, kadar imam možnost izbire.

Kadar med prehodom otrok postane vznemirjen in nejevoljen, lahko zeleno vedenje spodbudimo z možnostjo izbire. Pri tem otrok ne izbira, ali bo zahtevi sledil ali ne, temveč na kakšen način bo izvedel tisto, kar od njega pričakujemo.

Namesto

Lahko pospraviš avto?

Se boš oblekel ali greš nag?

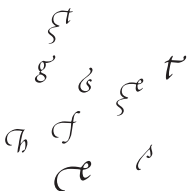
Mudi se. Ali lahko prosim greš?

Učinkoviteje

Daš avto v škatlo ali na polico?

Se boš oblekel sam ali ti pridržim rokavice?

Čez eno minuto gremo. Lahko izbereš igračo, ki jo boš imel v avtu – medo ali raček?

Med prehodi mi je lažje, kadar slišim prijetne strani prehoda.

Naravno je, da prehodi v otrocih večkrat vzbudijo neprijetna čustva (npr. jezo, žalost, razočaranje, bes, obup). Čustva, ki jih otrok takrat doživlja, na kratko poimenujemo in napovemo pozitivne strani prehoda (vendar ne obljubljammo nečesa, samo da v trenutku preprečimo vedenjski izbruh).

Namesto

Pomiri se. Zakaj spet jokaš? Ne želiš iti? Saj bomo zelo hitro nazaj iz telovadnice. Saj veš, da tukaj ne moreš ostati. Moramo se malo razgibati.

Oprosti, morava iti. Če ne greš takoj, ne boš mogel v banjo nesti svojih igračk in boš spet žalosten in ...

Učinkoviteje

Vidim, da si razočaran, ker moraš prekiniti igro. Danes se bomo v telovadnici igrali s padalom, ki ti je všeč. Se boš držal za rumeno zanko?

Razumem, da si jezen, ker bi se še gugal. Če bomo pohiteli, bomo imeli zvečer čas za kohanje z igračami. Tvoj raček že čaka. Preštejem do pet in gremo.

Primer načrta vzgojiteljice

Vzgojiteljica je bila s prehajanjem otrok med zajtrkom in vodeno dejavnostjo izjemno nezadovoljna. Opazovala in opisala je moteče vedenje otrok in izmerila čas trajanja prehoda. Opredelila je, kaj želi, da bi otroci med prehodom delali, in načrtovala, kaj bo delala drugače, da bo želeno vedenje otrok spodbujala. En mesec po uvedenih spremembah je naredila analizo.

Načrt za skupino

Kaj je bilo prej	Kaj želim	Kaj bom delala drugače	Sedaj
Trajanje: 22 minut	Prehod poteka hitreje. Manj napora. Več zelenega vedenja.	Uporabim napotke iz knjižice.	Trajanje: 15 minut
Ocena zadovoljstva: 1			Ocena zadovoljstva: 4
Št. otrok, ki se vedejo moteče: 13			Št. otrok, ki se vedejo moteče: 4
Ko so otroci pojedli, so se pod mizo suvali, se smejala. Opozarjala sem jih, presedala, kaznovala (so šli zadnji od mize).	Dejavno počakajo druge, da zaključijo.	Zmanjšam število otrok med prehodom in omogočim, da dejavno počakajo ostale . → Ne čakajo za mizo, temveč ko pojedjo, pospravijo in gredo na stranišče. Ponovim pravila (zeleno vedenja) pred odhodom na stranišče.	Ko otroci pojedjo, pospravijo pribor.
Na stranišču so se zadrževali, se prerivali, loputali z vrati.	Potrpežljivo počakajo na prosto stranišče in se takoj vrnejo v sobo.	Pripravim vizualno podporo : nalepka na tleh kaže, kje in kako stojijo tisti, ki čakajo na stranišče (roke imaš ob telesu, počepneš in pogledaš, če je stranišče prosto).	Počakajo na stranišče na črti, z rokami ob telesu, se umijejo in hitro pridejo nazaj v sobo.
V sobi so divjali, kričali, tolkli s predmeti, metali blazine.	Dejavno čakajo na začetek dejavnosti.	Zaposlim otroke med čakanjem . → V parih raziskujejo tihe škatle.	Otroci v parih raziskujejo dejavnosti v tihi škatli.
Prej sem bila nemočna, naveličana, nemirne otroke sem presedala in ponavljala: »Tiho, umirite se, začeli bomo!«	Po navodilu takoj sedejo v krog.	Napovem prehod z znakom in s pravilom : zvonček (pomeni takoj pospravi in sedi v krog). Pripravim vizualno podporo : pike na tleh (na modrih so fanti, na rdečih deklice). Pohvalim uspeh + barvica v lonček. Tisti dan, ko lonček napolnimo z barvicami, v skupini postavimo šotor v času proste igre.	Ko zazvoni zvonček, otroci pospravijo tihe škatle in sedejo v krog na pike. Uspeh vzgojiteljica nagradi z eno barvico v lonček.

Vzgojiteljica je opazila, da ima Filip med prehodom še vedno težave, zato je zanj načrtovala več podpore.

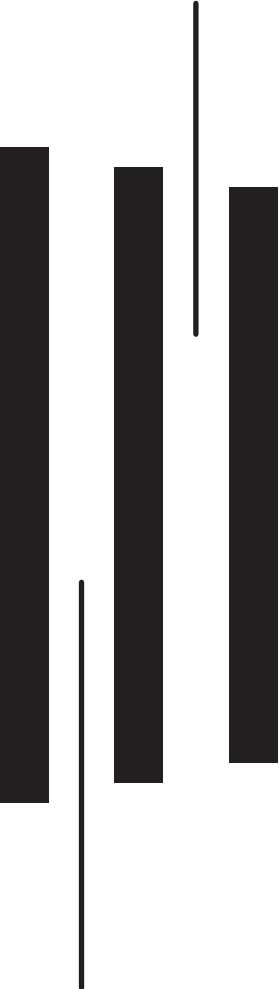
Načrt za Filipa

Kaj je bilo prej	Kaj želim	Kaj bom delala drugače	Sedaj
Filip se je pri zajtrku basal s hrano. Razjezil se je, če ni bil prvi, ker se je vedno želel igrati z isto tiho škatlo (vlakli). Na stranišču se je prerival.	Filip v miru poje. Počaka na prosto stranišče z rokami ob telesu. Tako se vrne v sobo.	Pripravim individualni urnik najprej-potem (urnik je na strani 23). Napovem prehod s peščeno uro: pospraviš, ko se peščena ura izteče. Zmanjšam število otrok med prehodom: Filip gre na stranišče hkrati še s samo enim otrokom (postopoma število povečujem). Pripravim vizualno podporo: na nalepko na stranišču dodam znak STOP (pomeni: tukaj se ustavi in stoj). Pohvala in nalepka ob zelenem vedenju (3 nalepke = igra se s priljubljeno škatlo z vlakli).	Filip in prijatelj čakata, da se peščena ura izteče. Filip se hitro vrne v sobo – veseli se zbiranja nalepk.

Dodatno branje:

Lentini, R., Vaughn, B. J., in Fox, L. (2004). *Routine Based Support Guide for Young Children with Challenging Behavior*. Tampa, Florida: University of South Florida, Early Intervention Positive Behavior Support.

http://challengingbehavior.fmhi.usf.edu/do/resources/teaching_tools/ttyc_toc.htm

Kadar dobro načrtujemo prehode, je motečega vedenja manj, prehodi so krajši in manj naporni. Večina otrok s posebnimi potrebami ima več težav s prilagajanjem, zato so zanje prehodi zahtevnejši. Težave otroci izražajo z vedenjem. Podrobnejša analiza motečega vedenja pogosto razkrije vrzeli v strukturi prehodov. Če sledimo priporočilom v knjižici Mojce Molek, zagotovimo učinkovite prehode vsakemu otroku v skupini. Negativno prepričanje, da se vsi v vrtcu prilagajajo le enemu otroku s posebnimi potrebami, bomo hitro nadomestili s pozitivnim prepričanjem, da z učinkoviti prijemi pridobi vsak od nas. Dodatna obremenitev tako postane dodana vrednost.

Napotke v knjižici lahko uporabimo kot kontrolni seznam, kako dobro načrtujemo spremembe dejavnosti otrok:

- razumljivo izražamo pričakovanja in navodila,
- krepimo želeno vedenje,
- napovedujemo spremembe,
- zmanjšujemo ovire (hitenje, hrup, gnečo idr.).

Knjižico zato priporočam vsem, ki jih druži skrb za vključevanje otrok s posebnimi potrebami v skupine vrstnikov in imajo pri tem v mislih dobrobit vsakega otroka, njegove družine in osebja v vrtcu.

— dr. Branka D. Jurišič, *specialna pedagoginja*